

TÜSİAD

TÜSİAD

YÖNETİM KURULU BAŞKANI

MUHARREM YILMAZ'IN

“DEMOKRATİKLEŞME VE HUKUK DEVLETİ”

KONFERANSI AÇILIŞ KONUŞMASI

14 Ocak 2014

Te Marmara Oteli, Taksim

TÜSİAD AVRUPA İŞ DÜNYASI KONFEDERASYONU (BUSINESSEUROPE) ÜYESİDİR

İstanbul: Mesrutiyet Cad. No: 46 Tepebaşı 34420 İstanbul -Türkiye
Ankara: İnan Cad. No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara- Türkiye
Brüksel: 13. Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C.: 1250 24th Street, N.W., Suite Nr. 300, Washington D.C.20037-USA
Berlin: Märkisches Ufer, 28 Berlin 10179 Germany
Paris: 33, Rue de Galilée 75116 Paris France

Tel: +90 (212) 249 19 29
Tel: +90 (312) 468 10 11
Tel: +32 (2) 736 40 47
Tel: +1(202) 776 77 70
Tel: +49 (30) 288 786 300
Tel: +33 (1) 44 43 55 35
www.tusiad.org

Faks: +90 212 249 13 50
Faks: +90 (312) 428 86 76
Faks: +32 (2) 736 3993
Faks: +1 (202) 776 77 71
Faks: +49(30) 288 786 399
Faks: +33 (1) 44 43 55 46

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.us
e-mail: berlinoffice@tusiad.org
e-mail: parisoffice@tusiad.org

Sayın Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

“Demokrasinin İşleyişi ve Hukuk Devleti” başlıklı toplantımıza hoşgeldiniz.

Mr. Silkenat, welcome to İstanbul.

Today, we are honored to have you here with us. Your presence has turned out to be even more timely than we have ever imagined, due to the fact that, nowadays, “law” itself is quite “popular” issue in our country and almost every person on street is talking about the rule of law, democracy, checks and balances system. I sincerely hope that your contribution especially your experience on the recent “government shut-down” crises, will shed some light on the debate in Turkey.

Son günlerde, hukuk devleti bağlamında ve adil yargılanma tartışmasında önerileri ile öncü rol oynayan Barolar Birliği Başkanımız Sayın Metin Feyzioğlu maalesef geçirdiği ameliyattan dolayı bugün aramızda bulunamıyor. Kendisine geçmiş olsun dileklerimizi iletiyoruz, acil şifalar diliyoruz. Bugünkü toplantıya katılamaması nedeniyle Sayın Feyzioğlu'nun konuşmasını Profesör Necdet Basa, gerçekleştirecek. Sayın Basa hoşgeldiniz, efendim.

Değerli Konuklar,

Demokrasi ve hukuk devleti ilişkisi demokratik standartların en önemli belirleyicisidir. Hukuk devletinin kalitesi, demokrasinin sürdürülebilmesi ve içselleştirilmesi sürecinde önemli rol oynamaktadır. Son dönemlerde başlattığımız programlarla, yaptığımız çalışmalarla, bu alandaki tartışmalara yardımcı olmaya, ışık tutmaya çalışıyoruz.

Nitekim, Kasım ayı sonunda düzenlediğimiz “Demokrasinin Kurumsallaşması ve Sürdürülebilirliği” Konferansında “demokrasinin kurumsal yapısının ancak hukuk devleti üzerine inşa edilebileceğine” işaret etmiş, demokrasiye anlamını kazandıran prensibin, hukuk devleti olduğunu vurgulamıştık.

Hukuk devleti; insan haklarına dayanan, insan haklarını koruyan, güçlendiren ve en önemlisi, kendisi de koyduğu kurallarla bağlı olan devlettir. Kendi kuralına uymayan devlete ise hukuk devleti dememiz mümkün değil, bu yapıya kanun devleti de denemez, literatür böyle bir

yapıya ancak polis devleti tanımını yapmaktadır. Hukuk devletini niteleyen en önemli unsur, devletin tüm işlem ve eylemlerinin yargının denetimine tabi olmasıdır. Dolayısıyla, yargının “bağımsızlığı ve tarafsızlığı” tartışılmaz ve vazgeçilemez ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hukuk devleti, kuvvetler ayrılığı ilkesinin de, yani denge ve kontrol mekanizmasının da, zeminini oluşturmaktadır. Hukuk devleti anlayışında, ne yasama, ne de yürütme erki, denetimsiz ve sınırsızdır. Yasama da yürütme de hukukla bağlıdır ve denetime tabidir. Elbette, yargı da çağdaş yargı etiği ilkelerine tabi olmalı, tarafsızlığını asla yitirmemeli ve evrensel hukuk standartlarına uygun işlemelidir. Bu alana ışık tutacak “Yargıda Etik” raporumuzu geçtiğimiz yıl yayınlamıştık, Yargı mensupları için geçerli olması gereken etik davranış kurallarına ve kurumsal altyapıya ilişkin önerilerimizi ayrıntılı olarak ilgili tüm kesimlerle paylaştık.

Anayasal hukuk düzeninin hüküm sürdüğü bir ülkede, hukuk devleti nosyonunu tartışıyor olmak veya tanımlamaya çalışmak ilginç algılanabilir. Ancak, bir de yaşadığımız dönemin gerçekleri var ki, bunlara bakınca hukuk devleti nosyonunun ve kuvvetler ayrılığı ilkelerinin henüz arzu ettiğimiz ölçüde içselleştirildiğinden emin olamıyoruz ve hatta bu konuda kaygılarımız her geçen gün artıyor.

Değerli Konuklar,

1996 yılından beri, Dünya Bankası öncülüğünde 210 ülke için gerçekleştirilen “Dünya İyi Yönetişim Endeksinin” 6 temel unsuru bulunuyor; hukuk devleti olgusu da bunlardan biri, mesela bir diğeri ise yolsuzluk ve rüşvet ile mücadele; bu altı başlığın hepsini dikkatlerinize sunmak isterim.

Hesap Verebilirlik

Siyasi İstikrar ve Şiddetsizlik Ortamı

Devletin Etkililiği

Denetim Kalitesi

Hukuk Devleti

Yolsuzlukla Mücadele

Gördüğümüz gibi iyi yönetişimin gerektirdiği tüm boyutlar aslında burada sıralanmış. Dolayısıyla işimiz çok... Bunları tekrar tekrar hatırlamakta, hatırlatmakta fayda var... Bu

konular üzerinde düzenli olarak çalışmaya devam etmek lazım, zaten TÜSİAD'ın çalışma alanının çok önemli bir kısmını işaret ediyor bu konular....

Bugün burada, özellikle hukuk devleti göstergesi üzerinde durmak istiyoruz. Büyük bir bölümü, demokrasiyle idare edildiğini iddia eden yaklaşık bu 200 ülkenin karşılaştırılması yapılan bahse konu endekste; hukuk devleti olgusu: mahkemelere güven, kolluk güçlerine güven, sözleşmelerin icrasına ilişkin güven, “özellikle bunun tercümesiyle ilgili emin olmadığım için ingilizcesini de söylemek istiyorum CONTRACT ENFORCEMENT” ve suç ve şiddet göstergeleri çerçevesinde ölçülmeye çalışılmaktadır; endeks incelendiğinde, ülkemizin durumu, bu endeksin genelinde de, hukuk devleti özelinde de vasati düzeylerde yer alıyor.

Demokrasinin içselleştirilmesinin ve piyasa ekonomisinin işleyebilmesinin olmazsa olmaz şartı olan hukuk devleti alanında, Türkiye'nin maalesef, dönem boyunca önemli bir mesafe kat edemediği görülüyor, 2013 yılı gelişmeleri de bu endeksi nasıl değiştirecek? hep birlikte göreceğiz.

Değerli konuklar,

TÜSİAD, “maalesef uzun zamandır” hukuk devletinin ülkemizdeki uygulama sorunlarını, özellikle hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve adil yargılanma hakkı açısından aksaklıkları çeşitli çalışmalarla dile getirmektedir. “Maalesef” diyorum, çünkü geriye doğru bakınca ve bugünkü tartışmaları da dikkate alınca, ancak bir arpa boyu yol aldığımızı görmekten üzüntü duyuyorum. Örnekler vermek, eski dosyaları açmak istemem, ancak, bir örnek var ki değinmeden geçmem mümkün değil. Size, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü Sayın Yücel Aşkın'ın tutukluluğu ve Üniversite Genel Sekreteri merhum Enver Arparlı'nın tutuklu olduğu dönemde cezaevinde canına kıyması olayını hatırlatmak istiyorum. Bu dramatik olayda, TÜSİAD olarak adil yargılanma ilkelerini savunduğumuzda, yargıya müdahale gerekçesiyle Anayasaya aykırı davrandığımız iddia edilmişti. Ne ilginçtir ki, bugün, uzun tutukluluğun, temel hak ve özgürlükleri nasıl kısıtladığı, neredeyse on yıl sonra yine Anayasa Mahkemesi tarafından tescil edildi... Geç de olsa, küçük de olsa, hukukun üstünlüğü adına somut bir adım.

Bugün yine, merkezinde yargının olduğu sert bir tartışma ve cepheleşmeye şahit oluyoruz. Yargının bir güç mücadelesi alanı haline geldiği, hukukun, siyasi mücadelenin bir aracı haline getirildiği, ağır bir gündem ile karşı karşıyayız.

Tartışmanın çeşitli boyutları var; yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı, rüşvet ve yolsuzluk iddiaları ve ilk defa duyduğumuz bir “paralel” devlet olgusu. Derin devlet olgusunu uzunca bir süredir duyuyorduk, şimdi bir de paralel devletin varlığını tartışmaya başladık.

Son günlerde sıklıkla duyduğumuz bir kavram olan “paralel devlet” ibaresini ve etrafındaki tartışmaları kaygıyla izliyoruz. Paralel yapıların konuşulduğu, devletin temel kurumlarının sorgulandığı bir duruma düşmüş olmaktan da büyük bir üzüntü duyuyoruz, kabullenemiyoruz, benimsemiyoruz.

Değerli Konuklar,

İçinde bulunduğumuz tartışma alanında yeni hiçbir konu yok. Bugün yargı bağımsızlığından, adil yargılanma ilkelerine, hukuk devleti gerekliliklerinden yolsuzluk ve rüşvet konularına kadar tüm alanlardaki eksiklerimiz, üyesi olmayı planladığımız AB’nin, her sene Türkiye için hazırladığı ilerleme raporlarında yer alan eleştirilerdir. TÜSİAD olarak, bize “kendi işine bak” uyarısı yapılırken bile bu temel uyarıları yapmaktan biz hiç geri durmadık. Adil yargılanma ilkelerini savunurken “kurunun yanında yaş da yanar” gibi utanılması gereken söylemleri hiç dikkate almadık. Ne ilginçtir ki, adil yargılanma ile ilgili uyarılarımız, bugün garip tesadüflerle ve gecikmiş olarak vicdanları yaralamaya başladı. Çeşitli vesilelerle gündeme getirdiğimiz ve bu dönemde programımızın önemli başlıklarından biri olarak ele aldığımız yolsuzluk ve rüşvet konusu da ağır bir itibar kaybı ile karşımıza çıktı.

Bugün, aslında temel olarak, demokrasi ve hukuk devleti alanındaki eksiklerimizin sıkıntısını yaşıyoruz. Sıkıntı, erkler arasında önemli bir çatışma ve çekişmeye dönüşmüş durumda. Bir erkin diğer erk üzerinde, hali hazırda sahip olduğu ve olmaması gerektiğini düşündüğümüz etkisini biraz daha artırarak çözmeye çalışmak, gelecekteki yeni sorunların sebebi olabilir.

Hem 1982 Anayasası’na ilişkin hem de 2010 Anayasa değişikliğinde sakıncalarına işaret ettiğimiz HSYK modelini bir kez daha değiştiren gündemdeki kanun teklifi, söz konusu çatışmayı yürütmenin yargı üzerindeki etkisini biraz daha artırarak aşmaya çalışmaktadır.

Böylelikle, kanun teklifi, bağımsızlığı zaten tartışmalı olan HSYK yapısına yeni sorunlar ilave etmektedir.

Çözüm, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını gerçekten sağlayacak bir anayasal reformda yatmaktadır. Bu bağlamda “Yargıda Etik” (2011) raporumuzdaki önerileri hatırlatmak isteriz. Önerilerimiz;

Adalet Bakanının ve özellikle bakanlık müsteşarının HSYK üyeliğinin Anayasal düzenlemeden çıkarılması,

Adalet Bakanının kalması durumunda, HSYK içindeki yetkilerinin sembolik düzeye indirilmesi,

HSYK üyelerinin ağırlıklı olarak yargı mensupları tarafından seçilen yargı mensuplarından oluşması,

Yürütmenin HSYK üyesi seçiminde rolünün olmaması, yasamanın ise yargı mensubu olmayan belirli sayıda üyeyi, toplamın %50’sini aşmamak kaydıyla, nitelikli çoğunlukla seçmesi,

Mesleğe kabulün ön aşaması olan adaylığa kabul aşamasında Adalet Bakanlığının rolüne son verilmesi, yetkinin HSYK’ya verilmesi,

HSYK personelinin tamamının HSYK tarafından belirlenmesi,

Yargıçların uluslararası belgelerde kabul edilen istisnai koşullar haricinde kendi özgür iradeleri hilafına görev yerlerinin değiştirilememesi,

Yargıç veya savcıların yargısal faaliyet dışındaki herhangi bir göreve atanması sırasında yargısal bir makamın izni veya önerisinin alınması,

HSYK’nın tüm işlemlerinin yargı denetimine tabi olması, HSYK çalışmalarının saydamlığının sağlanması,

Yargı mensupları için etik davranış kurallarının katılımcı bir süreçle hazırlanması ve bunların etkili şekilde uygulanması

HSYK’nın Yargıçlar ve Savcılar Daireleri olarak ayrılması, olarak sıralanıyordu.

Bu önerilerimizi bir kez daha dikkate getiriyor ve tartışmaya açıyoruz. Gerçek bir hukuk devleti yolunda çözüm, konjonktürel ve tepkisel adımlarla değil, yapısal ve ilkesel bir yaklaşımla sağlanabilir.

Her durumda Türkiye'nin içinde bulunduğu tartişma ortamını tüm toplum kesimlerinin de katılımıyla, olgunlukla yönetebileceğinden ve ülkemizin bu tartişmadan, "Temiz Toplum, Temiz Siyaset ve Temiz Türkiye" bilinciyle çıkacağından şüphemiz yoktur.

Değerli konuklar,

Toplantımızda çok değerli konuşmacılarımızdan, demokrasinin işleyişi ve hukuk devleti konusunda, sistemin temel unsurlarının neler olabileceğini dinleyeceğiz ve bu alandaki küresel anlayış ve tartişmalara daha yakından bakabilme şansı elde edebileceğiz.

Sözlerime son vermeden önce, ABD Barolar Birliği Başkanı Sayın Silkenat ve Profesör Basa'nın, Yönetim Kurulu Başkan Yardımcımız Haluk Dinçer'in moderasyonunda gerçekleştirecekleri ve ilgiyle izleyeceğimiz panele başarılar diliyorum.

Programın oluşturulmasında emeği geçen Parlamento İşleri ve Siyasi Reformlar Komisyonuna çok teşekkür ediyorum. Sayın Silkenat'ın Türkiye ziyaretini mümkün kılan değerli üyemiz, İLİ İstanbul Başkanı Av. Ümit Hergüner'e ve TÜSİAD Genel Sekreterliğine teşekkürü borç bilirim.

Ve son olarak, bu toplantıya katılımınızla anlam kazandırdığınız için hepinize ayrı ayrı çok teşekkür ediyor, TÜSİAD Yönetim Kurulu adına saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum.